

Lieta C-82/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 9. februāris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 13. oktobris

Prasītāji:

B.S.

Ļ.S.

Atbildētājs:

M.

Pamatlietas priekšmets

Prasība piespriest noteiktu naudas summu, kas nepamatoti samaksāta kā pamatsummas un procentu samaksa, pamatojoties uz hipotekārā kredīta līgumu, kas satur negodīgus līguma noteikumus.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību, it īpaši Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkta, un līdzvērtības, efektivitātes un tiesiskās drošības principu interpretācija; LESD 267. pants

Prejudiciālais jautājums

Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī

līdzvērtības, efektivitātes un tiesiskās drošības principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, saskaņā ar kuru patērētāja prasībai atmaksāt summas, kuras nepamatoti samaksātas, pamatojoties uz līgumā, kas noslēgts starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju, ietvertiem negodīgiem līguma noteikumiem, noilguma termiņš ir desmit gadi, kurš sākas patērētāja katra maksājuma veikšanas dienā arī gadījumā, kad patērētājs nezināja par šī noteikuma negodīgo raksturu?

Atbilstošās Kopienas [Savienības] tiesību normas

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos divdesmit pirmais un divdesmit ceturtais apsvērums, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. un 2. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny [1964. gada 23. aprīļa likums Civilkodekss] (*Dz.U.* Nr. 16, 93. pozīcija, ar grozījumiem), turpmāk tekstā – “*k.c.*”.

Savas tiesības nevar izmantot pretēji šo tiesību sociālajam un ekonomiskajam mērķim vai sociālajām normām. Tāda personas darbība vai bezdarbība netiek uzskatīta par tiesību izmantošanu un netiek aizsargāta (5. pants).

Patērētājs ir jebkura fiziska persona, kura noslēdz tiesisku darījumu ar komersantu nolūkā, kas nav saistīts ar tās komercdarbību vai – attiecīgi – profesionālo darbību (22.¹ pants).

Ievērojot likumā paredzētos izņēmumus, mantiska rakstura prasībai iestājas noilgums (117. panta 1. punkts).

Pēc noilguma termiņa beigām tas, pret kuru pastāv prasība, var to neizpildīt, ja vien viņš neatsākās no tiesībām uz noilgumu. Tomēr atteikšanās no tiesībām uz noilgumu pirms termiņa beigām nav spēkā (117. panta 2. punkts).

Ja speciālā tiesību normā nav noteikts citādi, noilguma termiņš ir desmit gadi, bet prasībām par periodiski izpildāmām saistībām un ar uzņēmējdarbību saistītām prasībām – trīs gadi (118. pants redakcijā, kas bija spēkā līdz 2008. gada 8. jūlijam).

Ja speciālā tiesību normā nav noteikts citādi, noilguma termiņš ir seši gadi, bet prasībām par periodiski izpildāmām saistībām un ar uzņēmējdarbību saistītām prasībām – trīs gadi. Tomēr noilguma termiņa beigas iestājas kalendārā gada pēdējā dienā, ja vien noilguma termiņš nav īsāks par diviem gadiem (118. pants redakcijā, kas ir spēkā no 2008. gada 8. jūlija)

Noilguma termiņu aprēķina, sākot no dienas, kurā prasība var tikt celta. Ja saistības izpildes termiņš ir atkarīgs no konkrētas tiesīgās personas darbības izpildes, termiņu aprēķina, sākot no dienas, kurā prasība varētu tikt celta, ja tiesīgais būtu izpildījis darbību iespējami ātrākajā termiņā (120. panta 1. punkts).

Noilguma termiņš tiek apturēts: 1) ar katru tādu darbību tiesā vai citā iestādē, kas ir tiesīga izskatīt lietas vai izpildīt konkrēta veida prasības, vai šķīrējtiesā, kura tiek veikta, lai izvērtētu vai konstatētu vai izpildītu vai nodrošinātu prasību; 2) ja persona, pret kuru pastāv prasība, atzīst prasību; 3) ja tiek uzsākts mediācijas process (123. panta 1. punkts).

Pēc katras noilguma termiņa apturēšanas tas sākas no jauna (124. panta 1. punkts).

Ja noilgums ir apturēts ar darbību, kas veikta tiesā vai citā iestādē, kas ir tiesīga izskatīt lietas vai izpildīt konkrēta veida prasības, vai šķīrējtiesā, vai ar mediācijas sākšanu, noilguma termiņš nesākas no jauna, kamēr atiecīgais process nav pabeigts (124. panta 2. punkts).

Patērētāju līguma noteikumi, kuri nav individuāli saskaņoti, patērētājam nav saistoši, ja tie nosaka tā tiesības un pienākumus pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot tā intereses (negodīgi līguma noteikumi). Tas neattiecas uz noteikumiem par pušu pamatpienākumiem, it īpaši cenu vai atlīdzību, ja tie ir nepārprotami formulēti (385.¹ panta 1. punkts).

Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs (385.¹ panta 2. punkts).

Individuāli nav saskaņoti tie līguma noteikumi, kuru saturu patērētājs nevarēja faktiski ietekmēt. It īpaši tas attiecas uz līguma noteikumiem, kas izriet no līguma parauga, ko patērētājam ir piedāvājusi otra līgumslēdzēja puse (385.¹ panta 3. punkts).

Pienākums pierādīt, ka noteikums tika saskaņots individuāli, ir tai pusei, kura uz to atsaucas (385.¹ panta 4. punkts).

Līguma noteikumu saderība ar labiem tikumiem tiek novērtēta attiecībā uz situāciju līguma slēgšanas brīdī, ņemot vērā tā saturu, tā noslēgšanas apstākļus, kā arī citus līgumus, kas ir saistīti ar līgumu, kurā ir tie noteikumi, kas tiek novērtēti (385.² pants).

Tam, kurš bez tiesiska pamata uz citas personas rēķina ir guvis materiālu labumu, ir pienākums izdot labumu natūrā, bet, ja tas nav iespējams, atmaksāt tā vērtību (405. pants).

Iepriekšējie panti ir piemērojami it īpaši nepamatoti izpildītai saistībai (410. panta 1. punkts).

Saistība ir nepamatoti izpildīta, ja tam, kas to izpildīja, vispār nebija pienākuma to izpildīt vai nebija tāda pienākuma attiecībā uz personu, kura saņēma izpildījumu, vai saistības izpildes pamats vairs nepastāv, nav sasniegts saistības paredzētais mērķis, vai tiesiska darbība, kas uzliek pienākumu izpildīt saistību, bija spēkā neesoša un nekļuva spēkā esoša pēc saistības izpildes (410. panta 2. punkts).

Prasības par zaudējumu, kas radušies prettiesiskas rīcības rezultātā, atlīdzību noilguma termiņš beidzas pēc trīs gadiem, skaitot no dienas, kurā cietušais uzzināja par zaudējumiem un par personu, kurai ir pienākums tos atlīdzināt. Tomēr šis termiņš nevar būt ilgāks par desmit gadiem no zaudējumus radījušā notikuma dienas (*k.c.* 442.¹ panta 1. punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2017. gada 26. jūnijam).

Prasības par zaudējumu, kas radušies prettiesiskas rīcības rezultātā, atlīdzību noilguma termiņš beidzas trīs gadiem no dienas, kurā cietušais uzzināja vai ievērojot pienācīgu rūpību varēja uzzināt par zaudējumiem un par personu, kurai ir pienākums tos atlīdzināt. Tomēr šis termiņš nevar būt ilgāks par desmit gadiem no zaudējumus radījušā notikuma (*k.c.* 442.¹ panta 1. punkts redakcijā, kas ir spēkā no 2017. gada 26. jūnija).

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2006. gadā puses noslēdza hipotekārā kredīta līgumu, kas indeksēts CHF, ar ko atbildētājs prasītājiem piešķīra aizdevumu mājas būvniecībai. Kredīts bija indeksēts CHF. Aizdevuma atmaksas laiks bija 360 mēneši, proti, no 8.8.2006. līdz 5.8.2036. Prasītāji aizdevumu atmaksāja ar dilstošiem pamatkapitāla un procentu daļu maksājumiem. Sākumā aizdevuma gada procentu likme bija 2,25 % apmērā, bet laika gaitā (aizdevuma apdrošināšanas laikā) tika paaugstināta līdz 3,25 % apmēram. Banka piešķīra hipotekāro kredītu, kas indeksēts atbilstoši bankas valūtas maiņas kursu tabulas CHF pirkšanas kursam. Aizdevuma summa CHF ir aprēķināta saskaņā ar bankas valūtas maiņas tabulas CHF pirkšanas kursu aizdevuma/aizdevuma daļu izmaksas dienā un stundā. Aizdevuma procentu likmi noteica saskaņā ar mainīgu procentu likmi, ko līguma noslēgšanas dienā noteica saskaņā ar līgumā norādītu vērtību. Aizdevuma procentu likmi varēja grozīt, ja mainījās konkrētas valūtas atsauces indekss, kā arī finanšu un kapitāltirgus finanšu rādītāji valstī, kuras valūta ir indeksācijas pamatā. Pamatsummas atmaksa tika veikta zlotos pēc tam, kad tos pārrēķināja atbilstoši CHF pārdošanas kursam saskaņā ar bankas valūtas maiņas tabulu maksājuma veikšanas dienā.
- 2 8.12.2008. procesa puses vienojās par kredīta līguma pielikumu, saskaņā ar kuru aizdevuma procentu likme ir LIBOR 3M bāzes likme, kas palielināta par visa aizdevuma laikā noteiktu bankas uzcenojumu 0,57 procentpunktu apmērā.
- 3 Prasības pieteikumā prasītāji lūdza piedzīt to labā no atbildētāja summu 74 414,53 PLN apmērā ar nokavējuma procentiem par nepamatotu maksājumu, ko atbildētājs saņēma no prasītājiem saistībā ar prasītāju veikto pamatsummas un

procentu atmaksu, pamatojoties uz hipotekārā kredīta līgumu, kas indeksēta atbilstoši CHF kursam 4.8.2006. Vienlaicīgi prasītāji norādīja, ka gadījumā, ja tiks konstatēts, ka norādīto līguma noteikumu negodīgā rakstura sekas ir visa kredīta līguma spēkā neesamība, atbildētājam ir jāatmaksā visu laikā no 5.10.2006. līdz 5.3.2010. samaksāto kredīta daļu vērtība. Atbildes rakstā atbildētājs lūdza prasību noraidīt.

- 4 Tiesas sēdē prasītāji liecināja, ka neviens no to apstrīdētajiem kredīta līguma noteikumiem neesot individuāli saskaņots ar atbildētāju. Bankas darbinieki neesot informējuši prasītājus par vēsturiskajiem CHF/PLN maiņas kursiem un, ka sakarā ar kredīta līguma noslēgšanu prasītājiem būs pienākums maksāt valūtas maiņas kursa starpību un ar ārvalsts valūtas risku saistītos izdevumus. Prasītājiem neesot pamācīts, kādā veidā var samazināt ārvalstu valūtas risku, un tiem neesot paskaidrots, kādā veidā atbildētājs sagatavo savu valūtas maiņas tabulu un nosaka valūtas maiņas kursa starpību. Prasītāji neesot arī saņēmuši informāciju, balstoties uz kādiem noteikumiem tiks mainīta to aizdevuma procentu likme, it īpaši kādus rādītājus banka ņems vērā, mainot aizdevuma procentu likmi. Kredīta līguma noslēgšanas dienā prasītājiem nebija zināšanu ne jurisprudences, ne ekonomikas nozarē, tie nebija strādājuši bankā vai citā finanšu iestādē, tiem nebija ne ienākumu, ne ietaupījumu CHF valūtā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 5 Prasītāji uzskata, ka analizētais līgums satur negodīgus līguma noteikumus par kredīta pamatsummas un maksājumu pārrēķināšanu CHF (7. punkta 1. daļa un 11. punkta 5. daļa) un atbildētāja tiesības mainīt aizdevuma procentu likmi (10. punkta 2. daļa). Tie uzskata, ka, tā kā norādītie līguma noteikumi nav spēkā, atbildētājs no tiem ir saņēmis aizdevuma atmaksu pārāk lielā apmērā un tādēļ prasītāji no tā piedzen summu 74 414,52 PLN apmērā, kas ir starpība starp laikā no 7.9.2009. līdz 6.6.2017. samaksātajām aizdevuma atmaksas summām (213 305,35 PLN) un šo maksājumu pareizo apmēru (138 890,83 PLN). Savukārt atbildētājs uzskata, ka pušu noslēgtais kredīta līgums ir spēkā un nesatur negodīgus līguma noteikumus. Atbildētājs izvirīja arī iebildi par noilgumu.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 6 Šajā lietā prasītāji apstrīd kredīta līguma noteikumus, kas pārņemti no attiecīgās bankas izmantotā standartlīguma, tā dēvētos konversijas noteikumus (līguma 7. punkta 1. daļa un 11. punkta 4. daļa), un tā dēvētos noteikumus par mainīgu procentu likmi (10. punkta 2. daļa tā sākotnējā redakcijā). Tiesas šos noteikumus vairākkārt ir pārbaudījušas un gandrīz vienmēr tos atzinušas par negodīgiem līguma noteikumiem *k.c.* 385.¹ panta 1. punkta izpratnē. Tomēr šaubas rada sekas, kas rodas šādu noteikumu atzīšanas par negodīgiem rezultātā. Attiecībā uz noteikumu spēkā neesamību judikatūrā šobrīd pastāv divi pretēji uzskati. Saskaņā ar vienu uzskatu kredīta līgums, kas indeksēts ārvalstu valūtā, pēc pārrēķina noteikumu atcelšanas ir jāuzskata par kredīta līgumu zlotos. Taču saskaņā ar otru

uzskatu negodīgu līguma noteikumu atcelšana izraisa visa kredīta līguma spēkā neesamību. Arī attiecībā uz noteikumu par mainīgo procentu likmi (10. punkta 2. daļa) spēkā neesamības sekām ir izveidojušās divi judikatūras virzieni. Atbilstoši pirmajam – pēc noteikumu par mainīgo procentu likmi atcelšanas kredīta līgums ir jāuzskata par kredīta līgumu ar noteiktu procentu likmi, kāda pastāv kredīta līguma noslēgšanas dienā. Atbilstoši otrajam jurisprudences virzienam (šobrīd vadošajam) kredīta līguma noteikumu par mainīgo procentu likmi atcelšana izraisa šī līguma spēkā neesamību.

- 7 Ņemot vērā iepriekš minēto, gadījumā, ja tiks konstatēs, ka noteikumi, kas attiecas uz pārrēķināšanu, vai noteikums par mainīgo procentu likmi (10. punkta 2. daļa), vai gan vieni, gan otri noteikumi ir negodīgi, *Sąd Rejonowy* [rajona tiesa] apsver atzīt pušu noslēgto kredīta līgumu par spēkā neesošu kopumā. Turklāt iesniedzējtiesa ņem vērā, ka līguma 10. punkta 2. daļa ir grozīta ar 2008. gada 8. decembra līguma pielikumu, taču tas, vai līguma noteikumi ir negodīgi, ir jāvērtē atbilstoši līguma noslēgšanas dienai (*k.c.* 385.² pants), savukārt 10. punkta 2. daļas atzīšana par negodīgu līguma noteikumu, kā sekas ir līguma spēkā neesamība, nozīmētu, ka kredīta līgums būtu spēkā neesošs *ex tunc* (no paša sākuma) un līdz ar to vēlāka līguma pielikuma noslēgšana neizraisītu nekādas sekas. Kredīta līguma spēkā neesamība nozīmētu, ka visi maksājumi, kas tika veikti uz tā pamata, saskaņā ar *k.c.* 410. panta 2. punktu būtu nepamatoti veikti maksājumi un tādēļ tie ir jāatmaksā atbilstoši *k.c.* 405. pantam, skatot kopsakarā ar 401. panta 1. punktu. Tādējādi atbildētājs varētu no prasītājiem piedzīt tiem izmaksātā aizdevuma vērtību (455 000 PLN), savukārt prasītāji varētu no atbildētāja piedzīt aizdevuma visu līdz šim atmaksāto daļu vērtību.
- 8 Tiesa pārbauda atbildētāja izteiktās iebildes par noilgumu, kas lielā mērā varētu nepieļaut prasītāju prasības apmierināšanu, pamatotību un konstatē, ka prasītāju prasībai ir jāpiemēro tiesību norma par vispārējo noilguma termiņu, kas prasībām, kuras radušās pirms 2018. gada 9. jūlija, ir 10 gadi (*k.c.* 118. pants). Šajā sakarā galvenais jautājums ir, kad sākas prasītāju prasības noilguma termiņš, un te visbūtiskākais ir *k.c.* 120. panta 1. punkta pirmais teikums. Judikatūrā tiek norādīts, ka prasības par nepamatoti saņemta maksājuma (nepamatoti izpildītas saistības) atmaksāšanu noilguma termiņš sākas dienā, kurā labums (maksājums) bija jāatdod, ja kreditors lūdz parādnieku izpildīt saistību pēc iespējas ātrāk, tātad tādā laikā no nepamatota labuma gūšanas, kāds ir nepieciešams tās atmaksāšanai bez nevajadzīgas kavēšanās. Lai sāktos noilguma termiņš, nav nozīmes tam, kad saistības izpildītājs uzzināja, ka saistības izpilde bija nepamatota, vai kad lūdz parādniekam to atdot. Šie secinājumi ir piemērojami arī lietās par maksājuma, kas nepamatoti veikts, izpildot spēkā neesošus līguma noteikumus, atmaksāšanu situācijā, kurā līgumslēdzējs nezināja par šo noteikumu spēkā neesamību. Šī uzskata piemērošanas šajā lietā rezultātā būtu jākonstatē, ka prasības par katras aizdevuma atmaksas daļas, kas samaksāta laikā no 2006. gada 5. oktobra līdz 2010. gada 5. martam, atmaksāšanu noilguma termiņš beidzas 10 gadus pēc katras daļas samaksas dienas. Tā kā šajā lietā prasības pieteikums par samaksu ir iesniegts 2019. gada 7. augustā, tas nozīmē, ka prasībai par visu maksājumu, kas samaksāti 10 gadu no prasības pieteikuma iesniegšanas dienas laikā (2019. gada

7. augusta vai pirms 2009. gada 7. augusta), vērtības atmaksāšanu ir iestāties ieilgums. Tādēļ tiesa apsver, vai izklāstītais *k.c.* 120. panta 1. daļas interpretācijas veids atbilst Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punktam un 7. panta 1. punktam, kā arī līdzvērtības, efektivitātes un tiesiskās drošības principiem.

- 9 Patērētāja aizsardzība nav absolūta¹ un saprātīgu termiņu noteikšana prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā prasības celšanas tiesības tiek zaudētas tiesiskās drošības interesēs, ir saderīga ar Savienības tiesībām². Vienlaicīgi patērētāju aizsardzība valsts tiesības nedrīkst būt mazāk labvēlīga par to, kas reglamentē līdzīgas valsts tiesībām pakļautas situācijas (līdzvērtības princips), un tā nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību īstenošanu, kas ir piešķirtas ar Savienības tiesībām (efektivitātes princips)³. Vienam no adekvātiem un efektīviem līdzekļiem, kam patērētājiem būtu jānodrošina tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ir jābūt iespējai celt prasību vai iebildumus saprātīgos procesuālos apstākļos, lai viņu tiesību izmantošana netiktu pakļauta nosacījumiem, īpaši termiņiem vai izmaksām, kas ierobežotu Direktīvā 93/13 garantēto tiesību izmantošanu⁴. No tā izriet, ka ar Savienības tiesībām tiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir noteikts noilguma termiņš prasībai par šādas atzīšanas par spēkā neesošu ar atmaksāšanu saistītajām sekām, ja vien tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi⁵. Līdz ar to ir nepieciešams izvērtēt, vai konkrētais regulējums par patērētāja mantiska rakstura prasības noilgumu nodrošina līdzvērtības un efektivitātes principa ievērošanu. Termiņam pēc būtības ir jābūt pietiekamam, lai ieinteresētās personas varētu sagatavot un iesniegt efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli⁶. Tomēr tiesiskā regulējuma par patērētāja prasības noilgumu analīze nevar attiekties tikai uz noilguma termiņa ilgumu, bet ir jāietver arī tā piemērošanas noteikumi, tostarp kārtība, kad sākas minētais termiņš⁷. Īpaša vērība ir jāpievērš diviem Tiesas spriedumiem. 2019. gada 9. jūlija spriedumā Tiesa konstatēja, ka trīs gadu noilguma termiņš, kas sākas no dienas, kad līgums ir izpildīts pilnībā, nevar

¹ Skat. Tiesas spriedumus, 2016. gada 21. decembris, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, *Gutierrez Naranjo*, 68. punkts; 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 82. punkts.

² Skat. Tiesas spriedumus, 2009. gada 6. oktobris, C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones*, 41. punkts; 2016. gada 21. decembris, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, *Gutierrez Naranjo*, 69. punkts; 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 82. punkts.

³ Skat. Tiesas spriedumus, 2006. gada 26. oktobris, C-168/05, *Mostaza Claro*, 24. punkts; 2019. gada 3. aprīlis, C-266/18, *Aqua Med.*, 47. punkts; 2019. gada 26. jūnijs, C-407/18, *Addiko Bank*, 46. punkts; 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 83. punkts.

⁴ Skat. Tiesas spriedumus, 2015. gada 1. oktobris, C-32/14 *ERSTE Bank Hungary*, 59. punkts; 2016. gada 21. aprīlis, C-377/14, *Radlinger* un *Radlingerova*, 40. punkts; 2018. gada 13. septembris, C-176/17, *Profi Credit Polska*, 63. punkts.

⁵ Skat. Tiesas spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 83. punkts.

⁶ Skat. Tiesas spriedumu, 2015. gada 29. oktobris, C-8/14, *BBVA*, 29. punkts.

⁷ Skat. Tiesas spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, C-698/18 un C-699/18, *SC Raiffeisen Bank*, 61. punkts.

patērētājam nodrošināt efektīvu aizsardzību, jo pastāv risks, ka šis termiņš ir beidzies, pat pirms patērētājs var uzzināt par šajā līgumā ietvertā noteikuma negodīgumu. Līdz ar to šāds termiņš pārmērīgi apgrūtinā šim patērētājam ar Direktīvu 93/13 piešķirto tiesību izmantošanu⁸. No iepriekš minētā izriet, ka efektivitātes principam ir pretrunā tas, ka prasībai par nepamatoti samaksāto summu atmaksāšanu ir piemērojams trīs gadu noilguma termiņš, kas sākas dienā, kad attiecīgais līgums beidzas, neatkarīgi no tā, vai patērētājs šajā datumā zināja vai varēja saprātīgi zināt par šī līguma noteikuma, uz kuru viņš atsauca, lai pamatotu savu prasību par nepamatoti samaksāto summu atmaksāšanu, negodīgumu, jo šādi noilguma noteikumi var pārmērīgi apgrūtināt ar Direktīvu 93/13 piešķirto šī patērētāja tiesību īstenošanu⁹. Savukārt 2019. gada 16. jūlija spriedumā Tiesa konstatēja, ka piecu gadu noilguma termiņa, kas sākas no līguma noslēgšanas brīža, piemērošana, ciktāl tā nozīmē, ka patērētājs var prasīt atmaksāt maksājumus, kas ir veikti, izpildot par negodīgu atzītu līgumisku noteikumu, tikai pirmo piecu gadu laikā pēc līguma parakstīšanas neatkarīgi no tā, vai viņš zināja vai varēja saprātīgi zināt par šī noteikuma negodīgumu, var pārmērīgi apgrūtināt Direktīvā 93/13 paredzēto šī patērētāja tiesību īstenošanu, un tādējādi ar to var tikt pārkāpts efektivitātes princips, skatot to kopsakarā ar tiesiskās drošības principu¹⁰. Tādēļ Tiesas ieskatā, analizējot valsts regulējumu par prasības noilgumu saistībā ar tā atbilstību efektivitātes principam, īpaša uzmanība ir jāpievērš tam, kad sākas patērētāja prasības noilguma termiņš. Šajā ziņā īpaši būtiski ir, ka ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu un tā rīcībā ir mazāks informācijas daudzums, kas nozīmē, ka patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas ietekmēt to saturu¹¹. Tādēļ ir iespējams, ka patērētāji nezina par hipotekārā aizdevuma līgumā ietverta noteikuma negodīgumu vai neztver savu no Direktīvas 93/13 izrietošo tiesību apjomu¹². Minētās judikatūras analīze rosina secināt, ka patērētāja prasības noilguma termiņam nav jāsākas, kamēr patērētājs neuzzinās par līguma noteikuma negodīgumu vai vismaz, kad saprātīgi tam bija par to jāuzzina. Šāds secinājums liekas ir adekvāts, it īpaši kredīta līguma, kas noslēgts uz 30 gadiem, gadījumā. Pastāv maza iespējamība, ka patērētājs, kurš vairāk nekā desmit gadus pildīja līgumu, kas satur negodīgus noteikumus, no paša sākuma varēja zināt par šo noteikumu negodīgumu.

⁸ Skat. Tiesas spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, C-698/18 un C-699/18, *SC Raiffeisen Bank*, 67. punkts.

⁹ Skat. Tiesas spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, C-698/18 un C-699/18, *SC Raiffeisen Bank*, 75. punkts.

¹⁰ Skat. Tiesas spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 91. punkts.

¹¹ Skat. Tiesas spriedumus, 2019. gada 19. decembris, C-453/18 un C-494/18, *Bondora*, 40. punkts; 2020. gada 9. jūlijs, C-698/18 un C-699/18, *SC Raiffeisen Bank*, 67. punkts.

¹² Skat. Tiesas spriedumus, 2018. gada 13. septembris, C-176/17, *Profi Credit Polska*, 69. punkts; 2020. gada 16. jūlijs, C-224/19 un C-259/19, *Caixabank*, 90. punkts.

- 10 Tādēļ liekas, ka izklāstītā *k.c.* 120. panta 1. punkta šaurā interpretācija neatbilst Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punktam un 7. panta 1. punktam, un efektivitātes un tiesiskās drošības principiem. Līdz ar to norādītais valsts tiesiskais regulējums ir jāinterpretē tādējādi, ka patērētāja prasības par maksājuma, kas veikts, pamatojoties uz līgumu, kas satur negodīgus līguma noteikumus, noilguma termiņam ir jāsakas nevis vienmēr ar maksājuma veikšanas brīdi, bet, kad patērētājs uzzināja, ka noteikumam ir negodīgs raksturs. Vēlamo mērķi nevar sasniegt, piemērojot tikai *k.c.* 5. pantu, kurš ļauj iebildi par noilgumu atzīt par atbildētāja veiktu subjektīvo tiesību ļaunprātīgu izmantošanu un tā rezultātā konstatēt, ka šās iebildes izvirzīšana neizraisa nekādas tiesiskas sekas.
- 11 Kredīta līgums (it īpaši hipotekārā kredīta līgums) bieži tiek noslēgts uz daudziem gadiem, savukārt strīds par līguma noteikuma negodīgo raksturu var rasties vairāk kā 10 gadus pēc tā noslēgšanas. Tādēļ var rasties jautājums, vai valsts tiesiskais regulējums atbilst Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punktam, jo tas ierobežo līguma noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu sekas, kas saistītas ar atlīdzināšanu (risks, ka iebildes par noilgumu izvirzīšanas gadījumā patērētājs atgūs tikai daļu no nepamatoti samaksātās summas). Piemēram, gadījumā, ja bankai ir jāmaksā valūtas maiņas kursa starpība saistībā ar patērētāja maksājumu zlotos pārrēķināšanu ārvalsts valūtā, pastāvēs daudzas prasības par starpības atmaksāšanu, kuru noilguma termiņi sāksies atsevišķi katrai aizņēmēja samaksātajai pamatkapitāla daļai.
- 12 Attiecībā uz jautājumu par bankas prasības par aizdevuma pamatkapitāla atmaksāšanu noilguma termiņu Tiesa norāda, ka līguma spēkā neesamības atzīšanas daļas tās noteikumu negodīguma dēļ sekas principā ir tādas, ka tūlīt kļūst atmaksājama aizdevuma atlikusī daļa¹³. Nav šaubu, ka bankas prasības, kas saistīta ar tās komercdarbību, noilguma termiņš ir 3 gadi (*k.c.* 118. pants). Savukārt *k.c.* 120. panta 1. punkta piemērošana atbilstoši iepriekš aprakstītajai judikatūrai nozīmētu, ka termiņam ir jāsakas jau kredīta izmaksas dienā un līdz ar to šajā lietā bankas prasībai par aizdevuma pamatkapitāla vērtības atmaksāšanu pilnībā būtu iestājies noilgums.
- 13 Tādējādi, ja varētu atzīt, ka prasītāja prasībai par nepamatota maksājuma atmaksāšanu, kas izriet no spēkā neesoša kredīta līguma, vismaz daļā ir iestājies noilgums, bet analogiskai bankas prasībai vispār nebūtu iestājies noilgums (pat neskatoties uz formāli īsāku noilguma termiņu), tas būtu prasītajam īpaši kaitējoši un noteikti neīstenotu Direktīvas 93/13/EEK mērķus. Tādā situācijā pat patērētāji, kas zinātu un saprastu savas tiesības, varētu nevēlēties tās īstenot, jo baidītos, ka labākajā gadījumā varētu atgūt tikai daļu no samaksātās summas, bet bankai būtu tiesības piedzīt no tiem visus to veiktos maksājumus.
- 14 Tādēļ pamatots ir jautājums, vai atzīt, ka patērētāja prasībai ir iestājies noilgums iepriekš minēto iemeslu dēļ, atbilstu līdzvērtības principam. No Tiesas judikatūras

¹³ Skat. Tiesas spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, C-26/13, *Kásler*, 84. punkts; 2019. gada 26. marts, C-70/17 un C-179/17, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, 58. punkts.

izriet – tā ievērošana prasa, ka attiecīgais valsts noteikums ir vienādi piemērojams prasībām, kas ir pamatotas ar Savienības tiesību pārkāpumu, un tām, kuras ir pamatotas ar valsts tiesību neievērošanu, bet kuru priekšmets un pamats ir līdzīgi¹⁴. Neatbilstību līdzvērtības principam var ievērot vēl tāda iemesla dēļ, ka sakarā ar būtisku atšķirību, kad sākas noilguma termiņš prasībai par zaudējumu, kas radīti ar neatļautu darbību (*k.c.* 442.¹ panta 1. punkts), atlīdzību, kurš nevar sākties, kamēr cietušais nav uzzinājis par zaudējumiem un par personu, kurai ir pienākums to atlīdzināt, un prasībai par nepamatota maksājuma atmaksāšanu (*k.c.* 120. panta 1. punkts). Abām šīm prasībām noteiktas pazīmes ir kopīgas, proti, tās ir saistītas ar saistībām, kuru avots nav tiesiskas darbības (tostarp līgumi), bet konkrēti notikumi, ar kuriem likums saista konkrētas tiesiskās sekas. Līdz ar to šāda atšķirība ir līdzvērtības principa pārkāpums. Proti, ja patērētājs bankas labā zaudētu līdzekļus bankas vai personas, par kuru atbild banka, prettiesiskas rīcības dēļ saskaņā ar *k.c.* 442.1 panta 1. punktu patērētāja prasības noilguma termiņš sāktos vēlāk. Tādēļ grūti atrast pamatojumu, lai nošķirtu patērētāja situāciju abos aprakstītajos gadījumos.

- 15 Iesniedzējtiesa iesaka uz uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi: Padomes Direktīvas 93/13/EEK 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, un līdzvērtības, efektivitātes un tiesiskās drošības principi ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāda valsts tiesiskā regulējuma interpretācija tiesā, saskaņā ar kuru prasībai atmaksāt summas, kuras nepamatoti samaksātas, pamatojoties uz līgumā, kas noslēgts starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju, ietvertiem negodīgiem līguma noteikumiem, noilguma termiņš sākas pirms patērētājs uzzināja par līguma noteikuma negodīgo raksturu vai kad saprātīgi tam bija par to jāuzzina.

¹⁴ Skat. Tiesas spriedumus, 2014. gada 27. februāris, C-470/12, *Pohotovost*, 47. punkts; 2020. gada 9. jūlijs, C-698/18 un C-699/18, *SC Raiffeisen Bank*, 67. punkts.